

Utmaningen att kommunicera komplexa samband – exemplet restaurangmomsen

”Fler jobb efter sänkt restaurangmoms” basunerades ut av både DN och Ekot den 6 januari 2013. En noggrannare läsning av artikeln visar att slutsatsen dragits baserat på en jämförelse av antalet anställda inom restaurangsektorn före och efter skattesänkningen. Eftersom antalet anställda ökat med 5 000 personer ska sänkningen av restaurangmomsen 1 januari 2012 ha skapat 5 000 jobb.

LEDARE

Som forskare blir man aningen förskräckt när journalister drar så långtgående slutsatser av en korrelation. Inom forskningen är frågan om orsaks-sambandet förstås central. Mycket möda läggs på att finna exogen variation i variabeln av intresse som kan användas för att dra slutsatser om orsaks-samband. När det inte går att finna någon perfekt jämförelsegrupp förväntas forskaren förklara under vilka antaganden som det går att dra slutsatser om kausalitet. I fallet med restaurangmomsen är det uppenbart att andra faktorer än just skatteförändringen kan ligga bakom sysselsättningsuppgången i sektorn.

Men vilka sysselsättningseffekter kan vi förvänta oss av momssänkningen? IFAU analyserar just nu effekterna av sänkningen av restaurangmomsen på priser och sysselsättning. Låt oss anta att studien på ett övertygande sätt finner att sänkt moms på restaurangtjänster faktiskt ökade sysselsättningen inom sektorn. I så fall kan vi nog förvänta oss nya rubriker liknande den i DN och Ekot på tidningarnas förstasidor. Sannolikt kommer politiker och andra företrädare för olika organisationer som är för sänkningen att se det som ett bevis på att skattesänkningen ledde till ökad sysselsättning i ekonomin. Men går det att dra en sådan slutsats?

Utifrån ekonomisk teori är svaret på frågan nej. Sänkt skatt på restaurangsektorn torde på lång sikt leda till lägre priser vilket i sin tur innebär att folk väljer att gå på restaurang oftare. Restaurangbesök blir relativt billigare men andra varor och tjänster blir relativt dyrare. De 5,4 miljarder kr per år lägre skatt från restaurangsektorn skulle kunna användas till ökad offentlig konsumtion, sänkning av andra skatter eller ökade transfereringar som även de skulle kunna leda till ökad sysselsättning. En lägre momsskattesats i restaurangsektorn leder då bara till en omfördelning av sysselsättning från andra sektorer i ekonomin till restaurangsektorn. De eventuella positiva sysselsättningseffekterna av restaurangmomsen i restaurangsektorn uppvägs alltså troligen av negativa sysselsättningseffekter i andra delar av ekonomin.

Men det här vet regeringen. Den har i stället framfört två andra skäl till

varför sysselsättningen i ekonomin kan tänkas öka. Det första argumentet är att hushållen på grund av de lägre restaurangpriserna väljer att äta ute i stället för att laga egen mat. Det frigör i sin tur tid för hushållen som då väljer att lägga en del av denna tid på marknadsarbete. På så sätt ska sysselsättningen öka med 2 500 årsarbetskrafter. Det andra argumentet är att lönerna på arbetsmarknaden i dag ligger över jämviktslönen och att det därför finns en pool av arbetslösa som kan anställas inom restaurangsektorn. Till skillnad mot standardmodellen av arbetsmarknaden förväntas ökad efterfrågan på arbetskraft *inte* leda till högre löner. Argumentet är alltså att ökad efterfrågan leder till ökad sysselsättning med 3 500 helårsarbetskrafter därför att jämviktslönen ligger still.

Båda argumenten förutsätter att restaurangpriserna blir lägre än vad de annars skulle ha varit. Det är rimligt att tro att priserna går ned på lång sikt men det beror bl a på konkurrenssituationen i restaurangsektorn och hur kostnaderna påverkas av ökad efterfrågan. Som diskuterats ovan är emellertid inte lägre priser och fler anställda inom restaurangsektorn ett stöd för att momssänkningen har gett högre sysselsättning. Ett sätt att titta på om ökad konsumtion av restaurangtjänster leder till ökat arbetsutbud skulle kunna vara att titta på hushållens tidsanvändning. Om ökad sysselsättning i restaurangsektor leder till lägre strukturell arbetslöshet är däremot svårare att undersöka. Arbetslöshetsnivå i en viss tidpunkt beror till stor del på konjunkturen och det är omöjligt att veta hur stor arbetslösheten skulle ha varit om restaurangmomsen inte sänkts.

Jämviktseffekter är inte bara svåra att utvärdera utan även väldigt svåra att kommunicera till media och allmänheten. Jag hoppas att kommande utvärderingar från IFAU, Tillväxtverket och forskare lyckas med att belysa de komplexa sambanden. Förhoppningsvis kan vi då slippa artiklar där journalister och politiker drar enkla slutsatser grundat på korrelationer eller partiell analys.

Helena Svaleryd